

© Editura EIKON

București, Calea Vitan nr. 242, sector 3,
cod poștal 031310, România

Difuzare / distribuție carte: tel/fax: 021 348 14 74
mobil: 0733 131 145, 0728 084 802
e-mail: difuzare@edituraeikon.ro

Redacția: tel: 021 348 14 74
mobil: 0728 084 802, 0733 131 145
e-mail: contact@edituraeikon.ro
web: www.edituraeikon.ro

Editura Eikon este acreditată de Consiliul Național
al Cercetării Științifice din România (CNCS)

Descrierea CIP este disponibilă la Biblioteca Națională a României

ISBN: 978-606-711-301-3

Tehnoredactare: Traian Anghel

Culegere, corectură: Th. Parapiru

Coperta: Francisco de Goya – *Saturn devorându-și copiii*

Editor: Valentin Ajder

Ivan Ivlampie

Omul tranziției

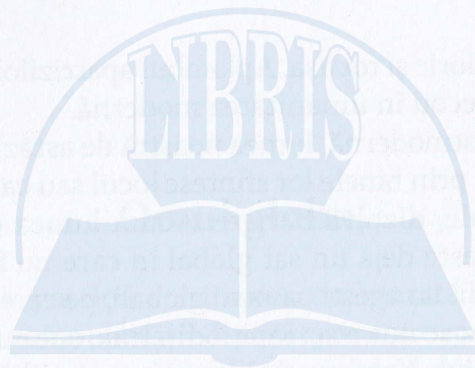
– *exerciții de eshatologie* –

Prefață de Th. Parapiru

EDIȚIA A II-A

E I K O N

2015

CUPRINS

Prefață.....5

PARTEA ÎNTÂI

Comunism, globalizare, interdependență..... 9

Clarificări semantice9

Omul, natura și tehnica11

Marx, profet al globalizării.....14

Universalizarea istoriei.....17

De la „Împărăția lui Dumnezeu” la regatul
interdependenței.....19

Maladiile demnității umane22

Actori și spectatori.....24

Cortina de promisiuni.....26

Oamenii de piață29

Dincolo de Bine și de Rău.....32

Goana după profit34

PARTEA A DOUA

Tranziție și democrație..... 39

Politică și morală39

In/cultura politică.....63

Saturnalii electorale66

Absenteismul democratic69

Manipulare electorală.....72

Baia de mulțime74

Să hibernați bine!.....	77
Spiritul capitalismului românesc.....	79
Ce este CNSAS?.....	81
Birokrația.....	84
Botezul realității.....	87
De la Cartea Cărților la Cartea Recordurilor.....	90
Lecție de ecologie.....	93
Spiru Haret.....	95

PARTEA A TREIA

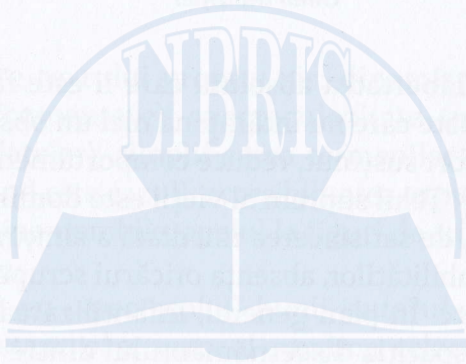
Noi, din Europa.....	99
Despre noua și mai veche dare de bani.....	99
Ado Bani!.....	103
„Milionști cu palaturi”.....	107
Între tradiție și tranziție.....	111
De la U.R.S.S. la U.E.R.S.S.....	113
România și NATO.....	117
Vivat democrația, via America!.....	119
România și Marele Imperiu European.....	121
Porțile și proporțiile Europei.....	123
Democrația vorbelor goale.....	125
Bancuri și licitații.....	127
Omul politic, produs de partid.....	129
Știți cum e la noi.....	132
Un candidat cu dinți.....	134
Virtuțile lui Cronos.....	136
Mândria de a fi român.....	138
Continuitatea procesului	

de formare a limbii române.....	141
Hipnoza crizei.....	144
Să trăiți în criză!.....	147

PARTEA A PATRA

Omul tranziției.....	149
Cunoaște-te pe tine însuși!.....	149
Paradisul, între nostalgie și democratizare.....	152
Experți în umbre.....	155
Narcisismul – ignoranță și prostie.....	157
Timpul este bani.....	159
Omul uituc.....	161
Zoologie politică.....	163
Omul tranziției.....	166
Banul și sacrul.....	168
Omul ratat.....	173
Pelerinaj la moaștele sfințelor bănci.....	176
De la cetățeanul turmentat la cetățeanul debransat.....	178
Cuiere umane.....	180
Zeciuiala.....	182
Fă-te frate cu fratele tău și toate punțile îți vor fi deschise.....	185
Cum a fecundat țapul ispășitor capra vecinului.....	188
Omul agresor.....	190
Cetățeanul inundat.....	193
Hermafrodiți politici.....	196
Baba Oarba.....	198

Omul consumator	201
Hristos amendat de OPC.....	203
Cetățeanul compensat.....	205
Homo Videns	208
Haosul mobil.....	211
Omul mobil.....	214
Morală și telefonie mobilă	217
Omul global	220

PARTEA ÎNTÂI

Comunism, globalizare, interdependență

Clarificări semantice

Filosofii spun că termenii acoperă, în general, realitățile. Acoperite de limbajul uman, acestea nu sunt în mod necesar obiective; ele pot fi ideale sau trăiri subiective. De multe ori, însăși granița dintre obiectiv și subiectiv este pusă în discuție. Cel mai bun criteriu al înțelegerii faptelor denumite de limbaj rămâne, probabil, cel pragmatic, funcțional, pentru care termenii acoperă sensul modificărilor comportamentale.

Dezinteresându-se puțin de realitate, grămăticii ne spun că termenii se completează unii pe alții (în cazul sinonimiei), se opun unii altora (în cazul antonimiei), sau fac economie pe propriile speze (cazul polisemantismului).

Gramatical vorbind, despre comunism, globalizare și interdependență putem afirma, în premisa majoră, că aceste trei noțiuni sunt sinonime. Numai că, din perspectivă pragmatică, adâncim lucrurile, distingem între comunism, pe de o parte, și interdependență (respectiv globalizare), pe de altă parte.

Comunismul este o noțiune ideologică, în jurul căreia s-au mobilizat condeie încă din antichitate, iar în ultimele secole s-au mobilizat armate întregi conduse de comisari ai poporului, celule și cabinete de partid, conferințe și congrese naționale și internaționale, organizații precum cea a Internaționalelor socialiste sau a Atlanticului de Nord etc.

Globalizarea și interdependența par două noțiuni încă indistincte, literatura de specialitate prezentându-le, deocamdată, în mod confuz deoarece impactul lor asupra marelui public este de dată recentă.

Impactul unui termen asupra masei omenești (nu există cuvinte care să aibă relevanță doar asupra unui singur individ și pentru o unică folosință; dacă există, ele nu sunt adresate comunicării, ci contrazicerii *per absurdum*) trezește, întâi de toate, sentimente și atitudini ambivalente: adeziune, convingere, înțelegere, mobilizare, pasiune, respingere, ură, denigrare, combatere etc. Abia apoi urmează reflecțiile critice, de natură filosofică sau științifică. Întâi de toate și apoi sunt expresii care nu se referă la ordinea timpului, ci la zgomotul și frământarea produse în public. Din această perspectivă, comunismul este un concept foarte zgomotos, pe când globalizarea și interdependența abia au prins să răscolească pasiuni populare sau gazetărești.

În mod tradițional, punând întrebarea despre realitatea la care se referă aceste cuvinte, vom avea o primă descoperire care contrastează cu impactul lor public.

Spre deosebire de comunism, care nu a existat niciodată, interdependența și globalizarea sunt realități contemporane a căror dimensiune nu poate fi neglijată. A face abstracție de aceste realități e ca și cum am încerca să anulăm forța gravitațională printr-un fel de asimilare miraculoasă a puterii lui Anteu.

Pentru a ne elibera de confuzii și pentru a duce la bun sfârșit clarificările semantice este necesară așezarea problemei într-o ecuație istorică.

Omul, natura și tehnica

În lunga istorie a interdependențelor umane, natura s-a impus ca un factor constant, prin provocările pe care le trezea în interiorul fiecărei comunități socio-politice. Dominarea naturii devine misiunea pe care spiritul și-o revelează pe tot parcursul încâlcit al timpului. Istoricii înzestrați cu aptitudini critice au căutat să evidențieze o anumită ordine în raporturile omului cu natura. Astfel, pentru o perioadă lungă de timp, ei au observat faptul că omul domina o natură însuflețită spiritual prin intermediul magiei. Spiritele străbunilor, metamorfozându-se în forțele elementare ale naturii, devin, în eterna imaginație poetică a tinereții omenești, divinități suverane, modele susceptibile să-l îmbărbăteze pe om în calea creației sale. Eliberarea de natură, fortificarea morală și spirituală s-au săvârșit în istorie prin sacrificiul Golgotei. Mesajul evanghelic concentrează în om toate energiile spirituale, care nu cunosc o altă aspirație în afara contopirii cu divinitatea. Natura este părăsită, este înfrântă prin pustiirea ei de duhuri și demoni, este transformată, în cele din urmă, de către știință într-un mecanism rigid.

Renașterea a însemnat începutul dominației tehnice totale asupra naturii. Apariția mașinii în viața omului creează un mediu artificial, care îl îndepărtează aproape definitiv pe om de elementele telurice și celeste ale macrocosmosului. Până la apariția acestei stranii ființe, pământul germina, prin forța înzestrării sale vitale, roadele necesare eforturilor comunitare de supraviețuire. Fiecare comunitate își construia propria identitate culturală, de multe ori, în deplin dezacord și în

totală ostilitate față de megieșii mai mult sau mai puțin favorizați de natură; interdependențele prin comerț sau războaie, la oricât de întinse imperii ar fi dat naștere, erau totdeauna sporadice și locale. Ele se izbeau de barierele culturale, ceea ce demonstrează imensa capacitate de conservare etnică a forței spirituale.

Mașina a produs o revoluție asupra modului tradițional de viață. Ea a slăbit forța spiritului și puterea de creație a omului. Față de germinația lentă a pământului, mașina este înzestrată cu o putere reproductivă colosală. Ea comprimă spațiul și timpul, îl acaparează vampiric pe om, îl lipsește de răgazul meditației, al creației estetice a formelor și al contemplării lor dezinteresate. Ca dominare totală a naturii, mașina înseamnă absorbția spiritului în materie. Dacă în creștinism, spiritul era izgonit din natură, în epoca industrială el este izgonit și din viața culturală a omului. Mașina rupe echilibrul cu tradițiile sacre ale culturii, ea raționalizează viața și deschide drum ateismului, eliminând ultima verigă dintre om și semnificația cea mai înaltă a prezenței sale în lume: Dumnezeu.

Forța nestăvilită a reproducerii tipurilor standard de bunuri naște o nouă specie de oameni: consumatorii. Reclama și abundența bunurilor de același fel elimină gusturile individuale ale oamenilor, distruge discernământul lor critic. De altfel, ei sunt cu totul preocupați de cotația acțiunilor la bursă, de eventualitatea pierderii locului de muncă, de inflația ireversibilă, de nivelul prețurilor, de recordul VIP-urilor, de scandalurile de corupție la vârf etc.

Semnificația cea mai profundă a tehnicii mașiniste constă în universalizarea interdependențelor. Acest fenomen a fost posibil, pentru prima dată în istorie, deoarece mașina comprimă planeta, distruge culturile și identitățile naționale, fabrică bunuri a căror marcă nu reflectă prin nimic personalitatea producătorului și care se adresează acelorași gusturi.

Spre deosebire de stilurile inconfundabile ale creațiilor culturale preindustriale, epoca noastră poartă pecetea aceluiasi stil-standard pe întreaga planetă. În epocile tradiționale singura barieră în calea schimbului și singurul element care nu se putea „importa” era cultura. Astăzi tehnica, produsele și serviciile tehnicii sunt aceleași pe toate cele cinci continente, de la muzică și stil arhitectural până la Coca-Cola și *week-end*.

Marx, profet al globalizării

Orice seism istoric, înainte de a se consuma, este presimțit de un spirit lucid și pătrunzător, care îl desfășoară în văzul tuturor, de regulă, în culori apocaliptice. Seismul globalizării este profeția lui Marx. Această ipostază, mai puțin cunoscută, a făcut obiectul unei conspirații a tăcerii, printre „inginerii” construcției socialismului, din motive întemeiate ideologic de ei, dar care se vor manifesta, în cele din urmă, împotriva lor și a himericului lor „palat de cleștar”.

Marx a intuit resortul pe care îl are tehnica mașinistă asupra schimbării lumii în ansamblul ei. El se eliberează de iluziile umaniste și iluministe cu privire la cultură. Spiritul, forța creatoare a omului sunt un epifenomen, un lux inutil, o suprastructură adăugată bazei economice a vieții. Puterea socială a omului este forța mașinii. Omul este o piesă în angrenajul social, un instrument al producției și al reproducerii de bunuri. Ordinea în care sunt distribuite și redistribuite aceste bunuri este inumană și ea trebuie revoluționată. Tot ceea ce înseamnă creație spirituală – religia, morală, arta, filosofia etc. – este un consum, o risipă de energie a clasei dominante în vederea camuflării bazei economice nedrepte. Acest consum inutil și cu efect social tranchilizant trebuie demascat ca atare și înlocuit cu o armă ideologică de luptă a proletariatului: concepția materialistă și dialectică despre lume.

Eliminând spiritul din om – și aici de fapt Marx nu făcea altceva decât să înregistreze fenomenul morții spirituale a omului care se desfășura în fața ochilor săi –, lipsindu-l de

forța creatoare, cum ar mai fi fost posibilă revoluționarea stării sale de mizerie și nedreptate în care se zbătea neputincios?

Optimismul lui Marx nu s-a îndreptat spre om. El era neîncrezător în proletariatul sfâșiat la acea vreme de conflicte ideologice, de interese egoiste, de anarhie sau de lipsă a unei conștiințe de clasă. În multe din scrierile sale, cele mai răsunătoare fiind *Manifestul Partidului Comunist*, *Critica programului de la Gotha*, el combate ereziile proletariatului: tendințele „reformiste”, „utopice”, „mic-burgheze”, „feudale”, „conservatoare” etc. De aceea speranțele lui s-au îndreptat spre „creșterea forței productive” și spre „un înalt grad de dezvoltare a acestei forțe”.

Miracolul revoluției comuniste va surveni instantaneu, ca un proces firesc al maturizării forțelor tehnice ale mașinii. Prin această „maturizare”, Marx înțelege dezvoltarea *universală* („pe plan istoric mondial în locul celui local”) a forțelor de producție care dau naștere unor indivizi „de factură istorică universală, empiric universală”. Din această perspectivă, revoluția comunistă nu poate fi decât o acțiune a *popoarelor dominante* care s-ar produce *dintr-o dată*, simultan, la toate popoarele lumii.

Această predicție va fi un coșmar pentru revoluționarii ruși. Lenin a înfierat-o, proclamând că revoluția se poate înfăptui într-o singură țară, chiar înapoiată din punct de vedere industrial. În Octombrie 1917, el a demonstrat practic această posibilitate, deși Marx a insistat permanent pe ideea că Rusia nu este prielnică unei revoluții comuniste, fiind lipsită de mijloace tehnice de producție.

Istoria s-a arătat a fi de partea lui Marx. Intuind marea forță a globalizării mijloacelor de producție și a universalizării relațiilor interumane, acesta elaborează o sentință care demonstrează perspicacitatea viziunii sale. În *Ideologia germană* (Opere, vol.3, Ed. Politică, București, 1962, p. 35), descoperim